

Forfatter: Laub, Hardenack Otto Conrad

Titel: BREV TIL: Kierkegaard, Peter Christian FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1869-06-12)

Citation: Laub, Hardenack Otto Conrad: "BREV TIL: Kierkegaard, Peter Christian FRA: Laub, Hardenack Otto Conrad (1869-06-12)", i *Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (3. bind)*, Karl Sehønbergs Forlag., s. 250. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002252230-003-shoot-L0022522300030102.pdf> (tilgået 30. juni 2024)

Anvendt udgave: Biskop Otto Laubs Levnet - En livsskildring i breve (3. bind)

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Fra Laub til Kierkegaard.

Viborg, 12. Juni 1869.

Kjære Biskop Kierkegaard! Da jeg havde forladt Dem og i Vognen havde Tid nok til at tænke over de to Dage, vi igjen havde levet sammen, var det mig, som om vi vel havde faaet talt Meget med hinanden, saa at sige om Alt, men dog ikke nok, navnlig om det Ene, som især laae mig paa Hjertet, da jeg meldte mig til Dem. Paa en Maade havde jeg opnaaet, hvad jeg vilde: jeg havde faaet en levende Fornemmelse af, at det gamle Forhold imellem os var uforstyrret. Men hvad man ved en saadan Leilighed dog helst vil naae, at den Ene skal blive gjennemskuelig for den Anden, at den Ene ganske skal kunne forstaae den Tankegang, som har ført den Anden i en hans egen ganske modsat Retning, — det blev ikke naaet; og Skylden laae hos mig: det var gaaet s. 251 mig som saa ofte, naar jeg ikke kan faae sagt, hvad jeg vil. Desto mere maatte jeg paaskjønne, at De vilde nøies med mine svage Antydninger; men desto mere maatte jeg ogsaa ønske igjen at faae Leilighed til at tale med Dem om mit egentlige Ærinde, hvori jeg var bleven saa venlig modtagen. Om jeg kan tale tydeligere med Pennen, derom maa jeg, nu, jeg vil begynde derpaa, dog tvivle, men jeg gjør hvad jeg kan, forat De paany skal forstaae, hvad jeg gjerne vilde.

At vor Folkekirke, som vi nu have den, er en forgængelig Form af Kirken, dette — og saa det Andet: at vi skulle stræbe at bevare denne Form, saa længe vi kunne, fordi den er given os, og vi selv ikke kunne sætte noget Bedre i Stedet for den, at vi ikke efter egne Tanker om, hvad der er det Bedste, skulle qvake paa den, — det, mener jeg, staaer fast for os Begge. Herom, mener jeg, ere vi enige, — og saa endnu om det Tredie, at Valgmenigheder — det Punkt, hvor vore Veie skilles ad — ere noget Nyt i vor Kirke, noget meget Forskjelligt fra dens hidtilværende Orden. Jeg troer ikke at have misforstaaet Dem, naar jeg mener, at ogsaa De anseer Valgmenigheder som noget extra ordinem, som Noget, der, saafremt det skulde blive Mere end Undtagelse, maatte opløse Folkekirken. Hvad der i denne Sag har ført os til to modsatte Sider, er — saaledes staaer det for mig —, at De i Valgmenighederne har seet — ikke hvad der var eller skulde blive normalt i Folkekirken — men et efter Omstændighederne nødvendigt Abnormt, — et Middel, og det eneste, til at forebygge en Sprængning og Adsplittelse af det Sammenhørende, — som kun maatte anvendes, hvor det var nødvendigt, men da og maatte være tilstede, — medens s. 252 jeg har maattet betragte dem som Indførelse af et nyt Princip, der, dersom det kommer til Kræfter, maa undergrave det Hele. For Dem er Frimenighederne en Sikkerhedsventil, som i Regelen maa være lukket, men ogsaa maa kunne aabne sig, naar der er Fare paafærde, — medens jeg her seer et Hul af en saadan Betydning, at det Hele lydløst kan forsvinde derigjennem. Det, der adskiller os, er — saavidt jeg kan see — mindre en Forskjel i vor Opfattelse af Sagen in abstracto, end et forskjelligt Syn paa og Bedømmelse af Tidernes Tegn. Hvad der fik den afgjørende Betydning for mig, var den altid mere hørøstede Tale om Frimenigheder som det Maal, hvortil der maatte stræbes overalt, hvor man virkelig vilde Noget, som de eneste rette Menigheder (f. Ex. ved et Præsteconvent i Deres Stift, hvor der blev sagt Adskilligt, som De nødvendig maa have misbilliget), — om Folkekirken som en reent borgerlig Institution, hvor Enhver — indenfor det fælles Hegn og under den fælles Beskyttelse — maatte see til og have Lov til at indrette sig, som han bedst kunde (hvad De offentlig bestemt og gjentagende har talt imod), — og hvad der følger heraf, skjøndt det mere er bleven antydet end udtrykkelig sagt (men just dette ganske i min Nærhed), om Folkekirkens Sacramenter som Noget, man veed ei hvad. (Hertil sigtede, hvad jeg sagde til Dem — udentvivl meget klodset — om Faren ved, at Menigheder dannes paa Grund af en forskjellig Sacrament-Forvaltning eller Sacrament-Opfattelse, og om den Revne i Bygningen, som da er naaet ned til Grunden). Jeg mener ikke, at Birkedals Menighed er bleven noget Andet efter Fraskillelsen, end den var, da den stod ganske som alle andre Menigheder i Folkekirken, eller at andre Valgmenigheder, s. 253 som nu opstaae, ikke kunne staae jævnsides med de gamle Menigheder, i Forbindelse med dem; men dersom de fortsætte sig igjennem flere Slægter, da maa det vise sig, at de have en anden Oprindelse, — det Eiendommelige, som har foranlediget Sammenslutningen til særlige Menigheder, vil blive deres Væsen, hvori de ville uddanne sig videre, — ingen udvortes Magt, intet Tilsyn kan forhindre dette, naar de have Retten til deres Existens at støtte sig til, — og Forbindelsen med de gamle Menigheder er da kun en reent udvortes. Og dersom den Tankegang, jeg ovenfor antydede, bliver den raadende, da vil Folkekirken — ikke blive sprængt, men — langsomt opløst i sine Fuger, — den vil fra en Folkekirke blive det reent borgerlige Hegn udenom de uforbundne Grupper af Menigheder. — Dersom jeg havde skullet concipere „Fællesudtalelsen“ (hvad jeg dog neppe i noget Tilfælde havde kunnet paatage mig), da vilde jeg ikke have stillet Grundtvigianismen saa skarpt frem, som her er skeet; jeg vilde mene, at det Samme, som her er sagt om den, maatte siges om alt Særligt, der vilde gjøre sig gjældende som Menighedsdannende. Men det Factiske er dog, at Tanken om Frimenigheder er kommen fra denne Side. Derfor vil omtrent Alt nu beroe paa, hvorledes Grundtvigianismen videre vil uddanne sig, om det skal skee i den Retning, hvori De ikke vil følge med; og i denne Henseende har det ikke kunnet Andet end gjøre et stærkt Indtryk paa mig, at det er ikke blot de Unge og Yngste, som kunne voxe i Betænksomhed, der ville frem ad denne Vei, men at den gamle Fører synes at gaae foran.

Det er en Selvfølge, at min Stilling til Sagen, nu, den er afgjort, er bleven, om ikke i sig, saa dog derveds. 254 den anden, at det nu er Pligt at lade Frygten vige for Haabet, haabe paa, at De har havt Ret og jeg Uret. Men noget ganske Andet var det, dengang det store Enten-Eller forelaae, — da det gjaldt for Dem, om De turde handle eller undlade at handle, og for mig, om jeg turde tie, — thi jeg tvivler ikke paa, at ogsaa De har havt et Valg, som ikke var let, — da for os Begge Alt beroed paa et „Dersom“, der laae ude i den uviss e

Fremtid. At det var faldet mig svært at gjøre, hvad jeg gjorde, og at komme til en Beslutning herom, saa jeg nok kan regne Ugerne omkring Nytaar 1868 til de mørkeste i mit Liv, derom sagde jeg Dem Intet, da vi saaes, fordi jeg meente, det behøvedes ikke, — og jeg kunde det ikke, da De fortalte om Deres Tilstand paa samme Tid, Deres Eensomhed, hvori De „ikke havde Nogen, til hvem De kunde sige: jeg er saa træt.“ Men jeg vilde dog gjerne sige Dem lidt Mere om Sagen i det Hele, end jeg dengang fik sagt. Vil De nu tage ligesaa venligt mod dette, endskjøndt det vel ikke siger Dem meget Mere, som De tog imod mig og mine mundtlige Ord, saa kan jeg med desto større Glæde sige Dem Tak for de Dage, jeg igjen har levet med Dem, og haabe paa, at de skulle gjentages. — — — —

Endnu engang Tak for Alt, kjære Biskop Kierkegaard! og bevar altid Deres Venskab for mig!

Deres O. Laub.